

STUDII

ASPECTE PRIVIND EGALITATEA DE
TRATAMENT ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ A
MEMBRILOR FAMILIEI UNUI CETĂȚEAN AL
UNIUNII CARE NU AU CETĂȚENIA UNUI STAT
MEMBRU

DOI: 10.24193/SUBBIur.67(2022).4.6
Data publicării online: 31.05.2023

Sergiu DELEANU*

Rezumat. Membrii familiei unui cetățean al Uniunii care nu au cetățenia unui stat membru pot să se prevaleze de dispoziții din legislația primară sau secundară a Uniunii Europene în vederea aplicării principiului egalității, a regulii egalității de tratament și a regulii nediscriminării. Aceasta presupune precizarea semnificației noțiunii de membri de familie în raport cu principalele prevederi legale unionale care pot să fie luate în considerare în diferite situații în contextul liberei circulații a persoanelor în Uniunea Europeană.

Cuvinte cheie: membrii de familie; egalitate în fața legii; egalitate de tratament; nediscriminare; drepturi derivate; drepturi proprii.

---

* Prof.univ. dr. Sergiu DELEANU, Universitatea Babeș-Bolyai Cluj-Napoca, sergiu.deleanu@law.ubbcluj.ro, <https://orcid.org/0009-0006-7146-9289>.

ASPECTS CONCERNING THE EQUAL
TREATMENT IN THE EUROPEAN UNION OF A
UNION CITIZEN`S FAMILY MEMBERS
WHO ARE NOT NATIONALS OF A
MEMBER STATE

Abstract. A Union citizen`s family members who are not nationals of a Member State can make use of regulations of the primary law or secondary law of the European Union in order for the principles of equality, of equal treatment regulation and of non-discrimination regulation to be applied. This implies specifying the meaning of the concept of family members in accordance to the main legal regulations of the Union which can be taken into consideration in different situations in the context of free movement of people in the European Union.

Keywords: family members, equality before the law, equal treatment, non-discrimination, derived rights, rights in person.

Corespunzător art. 20 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, integrat titlului III din Cartă, intitulat „Egalitatea”, toate persoanele sunt egale în fața legii.¹ În cuprinsul Explicațiilor cu privire la Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene se accentuează că acest articol corespunde principiului general de drept înscris în toate constituțiile europene și pe care Curtea de Justiție a Uniunii îl consideră a fi un principiu fundamental al dreptului unional (comunitar).²

În considerarea principiului egalității, numeroase prevederi din cuprinsul legislației primare și a celei secundare din cadrul Uniunii Europene se referă la egalitatea de tratament și la nediscriminare.

Potrivit unei jurisprudențe constante a Curții de Justiție a Uniunii, egalitatea de tratament presupune ca situații comparabile să nu fie tratate în mod diferit și ca situații diferite să nu fie tratate în același mod, afară dacă un astfel de tratament este justificat în mod obiectiv.³

Regula egalității de tratament și regula nediscriminării întrețin legături strânse.

Conform art.21 din Carta drepturilor fundamentale:

---

¹ Potrivit art. 6 alin. (1) din Tratatul privind Uniunea Europeană, Carta are aceeași valoare juridică cu cea a tratatelor.

² Conform art. 52 alin. (7) din Cartă, instanțele judecătorești ale Uniunii și ale statelor membre țin seama de explicațiile redactate în vederea orientării interpretării cartei.

În partea introductivă a explicațiilor cu privire la Carta drepturilor fundamentale se subliniază însă că acestea nu au valoare juridică în sine, dar constituie un prețios instrument de interpretare destinat clarificării dispozițiilor cartei.

³ CJUE, 18 iulie 2013, cauza C-234/12, *Sky Italia împotriva AGCOM*, pct. 15.

„(1) Se interzice discriminarea de orice fel, bazată pe motive precum sexul, rasa, culoarea, originea etnică sau socială, caracteristicile genetice, limba, religia sau convingerile, opiniile politice sau de orice altă natură, apartenența la o minoritate națională, averea, nașterea, un handicap, vârsta sau orientarea sexuală.

(2) În domeniul de aplicare a tratatelor și fără a aduce atingere dispozițiilor speciale ale acestora, se interzice orice discriminare pe motiv de cetățenie.”

După cum se observă, enumerarea de la art. 21 din Cartă nu are caracter limitativ.

Prin prevederile legale europene sunt interzise nu numai discriminările ostensibile, ci, deopotrivă, și cele disimulate, întrucât conduc, în fapt, la același rezultat ca și discriminările evidente.

Principiul egalității, regula egalității de tratament și cea a nediscriminării nu au, totuși, caracter absolut, iar intensitatea controlului din statele membre ale Uniunii desfășurate în raport cu acestea poate să fie diferit.

Situația cetățenilor, țărilor terțe în Uniunea Europeană depinde de calitatea pe care aceștia o au.

Mai multe categorii de cetățeni ai țărilor terțe care se află în situație de ședere legală în statele membre se pot prevala de regulile arătate.

Am avut prilejul, în cadrul unei alte analize, să ne referim la regula egalității de tratament și la cea a nediscriminării în cazul cetățenilor Uniunii și a membrilor familiilor acestora.⁴ În continuarea acestui subiect, înțelegem să ne oprim aici în mod specific asupra unor aspecte care privesc aplicarea principiului egalității, a regulii egalității de tratament și a nediscriminării cu privire la membrii familiei unui cetățean al Uniunii care nu au cetățenia unui stat membru.

---

⁴ A se vedea, S. Deleanu, *Drept european al afacerilor. Piața internă a Uniunii Europene*, Ed. Universul Juridic, București, 2021, p.198-220.

Directiva nr. 2004/38 reglementează dreptul la liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre pentru cetățenii Uniunii și membrii familiilor acestora, aplicându-se destinatarilor menționați în cadrul art. 3 din directivă. Corespunzător art. 3 alin. (1) din directivă, textul acestuia se aplică oricărui cetățean al Uniunii care se deplasează sau își are reședința într-un stat membru „altul decât cel al cărui resortisant este”. Membrii familiilor cetățenilor Uniunii beneficiază de drepturi derivate, dobândite în calitate de membri ai familiei destinatarului. Așadar, drepturile conferite de această directivă nu pot să fie exercitate de membrii familiei unui cetățean al Uniunii, dacă acesta nu și-a exercitat dreptul la liberă circulație și ședere. În situația în care cetățeanul Uniunii se deplasează într-un alt stat membru decât cel al cărui resortisant este, membrii familiei sale beneficiază de un drept de ședere numai în statul membru gazdă în care locuiește cetățeanul Uniunii.⁵

Potrivit art. 2 pct. (2) din Directiva nr. 2004/38, prin „membrii de familie” se înțelege:

- a) soțul;
- b) partenerul cu care cetățeanul Uniunii a contractat un parteneriat înregistrat, în temeiul legislației unui stat membru, dacă, potrivit legislației statului membru gazdă, parteneriatele înregistrate sunt

---

⁵ C.J.U.E. (Marea Cameră), 16 iulie 2015, cauza C-218/14, *Singh*, pct. 52-55.

considerate drept echivalente căsătoriei și în conformitate cu condițiile prevăzute de legislația relevantă a statului membru gazdă;

c) descendenții direcți în vârstă de cel mult 21 de ani sau care se află în întreținerea sa, precum și descendenții direcți ai soțului sau ai partenerului, conform definiției de la litera b);⁶

d) ascendenții direcți care se află în întreținere și cei ai soțului sau ai partenerului, conform definiției de la litera b).

Prevederile art.2 pct.(2) din directivă se pot aplica persoanelor de același sex care au încheiat în mod valabil o căsătorie, dar nu și în cazul căsătoriilor poligame încheiate cu respectarea legii într-un stat terț.⁷

Directiva nr. 2004/38 se referă în termeni restrictivi la parteneriate înregistrate, neimpunând statelor membre obligația de a include între membrii de familie, în sensul art. 2 pct. (2), pe partenerul cu care cetățeanul Uniunii a contractat un parteneriat înregistrat.

Noțiunea „descendent direct” are, în întreaga Uniune, o interpretare autonomă și uniformă, vizând în mod obișnuit existența unei legături de filiație, în linie directă, care unește persoana în cauză cu o altă persoană. Legătura de filiație poate să fie de natură biologică sau juridică.⁸

Corespunzător jurisprudenței Curții de Justiție a Uniunii, calitatea de membru al familiei care se află în întreținere rezultă dintr-o situație de fapt -

---

⁶ În cuprinsul versiunii în limba română a directivei se face referire la „descendenții direcți în vârstă de cel mult 21 de ani”. În versiunile în limbile engleză și franceză ale directivei expresiile utilizate sunt „the direct descendants who are under the age of 21”, respectiv, la „les descendants directs qui sont âgés de moins de vingt-et-un ans”.

⁷ A se vedea, Comunicarea Comisiei către Parlamentul European și Consiliu privind orientări pentru o mai bună transpunere și aplicare a Directivei 2004/38 CE privind dreptul la liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre pentru cetățenii Uniunii și membrii familiilor acestora, pct. 2.1.1.

⁸ C.J.U.E. (Marea Cameră), 26 martie 2019, cauza C-129/18, *SM*, pct. 50-54.

susținerea asigurată de cetățeanul Uniunii - fără să fie necesară determinarea motivelor ce au justificat recursul la acest sprijin.⁹

Potrivit art. 3 alin. (2) din Directiva nr. 2004/38, „fără a aduce atingere vreunui drept individual de liberă circulație și ședere pe care persoanele în cauză îl pot avea în nume propriu, statul membru gazdă facilitează, în conformitate cu legislația sa internă, intrarea și șederea următoarelor persoane:

a) orice alți membri de familie, indiferent de cetățenia lor, care nu se încadrează în definiția de la art. 2 pct. (2) și care, în țara din care au venit, se află în întreținerea sau sunt membri ai gospodăriei cetățeanului Uniunii care beneficiază de dreptul de ședere cu titlu principal sau dacă din motive grave de sănătate este necesară în mod imperativ îngrijirea personală a membrului familiei de către cetățeanul Uniunii;

b) partenerul cu care cetățeanul Uniunii are o relație durabilă, atestată corespunzător.

În temeiul art. 3 alin. (2) din directivă, statele membre nu sunt obligate să acorde automat dreptul de intrare și de ședere, ci numai să „faciliteze” intrarea și șederea persoanelor menționate în țara gazdă. Fiecare stat membru examinează în mod aprofundat situația acestor persoane pe baza propriei legislații interne, ținând însă seama de exigențele stabilite în cadrul Directivei nr.2004/38, precum și în jurisprudența instanței europene.¹⁰

Conform jurisprudenței instanței europene, noțiunea de membru de familie care este „membru al gospodăriei unui cetățean al Uniunii are o semnificație autonomă, vizând o situație de dependență bazată pe legături personale strânse și stabile, născute în același cămin, în cadrul unei conviețuiri domestice care depășește o simplă coabitare temporară din motive

---

⁹ CJCE, 18 iunie 1987, cauza 316/85, *Lebon*, pct.21-22.

¹⁰ A se vedea, considerentul (6) din directivă, precum și C.J.U.E. (Marea Cameră), 5 septembrie 2012, cauza C-83/11, *Rahman*, pct. 26 și 40; C.J.U.E. (Marea Cameră), 26 martie 2019, cauza C-129/18, *SM*, pct. 71-72.

de pură conveniență¹¹”. Gradul de rudenie cu cetățeanul Uniunii și durata conviețuirii constituie elemente importante în cadrul unei examinări amănunțite care nu impune, totuși, să se constate că, în ipoteza în care un membru de familie nu ar beneficia de dreptul de intrare și de șederea în țara gazdă, cetățeanul Uniunii ar renunța să își exercite libertatea de circulație.¹²

Cu privire la dreptul de ședere al cetățenilor Uniunii și al membrilor familiilor acestora în statul membru gazdă, Directiva nr.2004/38 conține trei categorii de prevederi: cele consacrate dreptului de ședere pentru o perioadă de cel mult trei luni; cele referitoare la dreptul de ședere pentru o perioadă mai mare de trei luni; cele care reglementează dreptul de ședere permanentă.

---

¹¹ CJUE, 15 septembrie 2022, cauza C-22/21, *SRS, AA, Minister for Justice and Equality*.

¹² CJUE, 15 septembrie 2022, cauza C-22/21, *SRS*, pct. 19-30.

Potrivit art. 7 alin. (1) și (2) din Directiva nr. 2004/38, „următoarele patru categorii de persoane au dreptul de ședere în statul membru gazdă pentru o perioadă mai mare de trei luni:

a) cetățenii Uniunii care sunt lucrători ce desfășoară activități salariate sau activități independente în statul membru gazdă;

b) cetățenii Uniunii care dispun de suficiente resurse pentru ei și pentru membrii familiilor lor, astfel încât să nu devină o sarcină pentru sistemul de asistență socială al statului membru gazdă în cursul șederii și dețin asigurări medicale complete în statul membru gazdă;

c) cetățenii Uniunii care:

- sunt înscrși într-o instituție privată sau publică, acreditată sau finanțată de către statul membru gazdă pe baza legislației sau practicilor sale administrative, cu scopul principal de a urma studii, inclusiv de formare profesională și

- dețin asigurări medicale complete în statul membru gazdă și asigură autoritatea națională competentă, printr-o declarație sau o altă procedură echivalentă la propria alegere, că posedă suficiente resurse pentru ei înșiși și pentru membrii de familie, astfel încât să nu devină o povară pentru sistemul de asistență socială al statului membru gazdă în timpul perioadei de ședere;

d) membrii de familie, indiferent de cetățenia lor, care însoțesc ori se alătură cetățeanului Uniunii în statul membru gazdă, cu condiția ca cetățeanul Uniunii să îndeplinească cerințele menționate la lit. a), b) sau c).¹³”

În cazul cetățenilor Uniunii înscrși într-o instituție privată sau publică în scopul principal de a urma studii, care beneficiază de dreptul de ședere pentru o perioadă mai mare de trei luni, din categoria membrilor de familie a acestor persoane fac parte numai soțul, partenerul înregistrat și copiii aflați în întreținere [art. 7 alin. (4) din directivă]. Articolul 3 alin. (2) din directivă se aplică ascendenților direcți care se află în întreținerea cetățeanului Uniunii, precum și celor ai soțului sau ai partenerului înregistrat.

În situația în care se aplică Regulamentul nr. 492/2011 privind libera circulație a lucrătorilor în cadrul Uniunii, potrivit art. 10 din cuprinsul acestuia:

---

¹³ Art. 7 din Directiva 2004/38/CE.

„Copiii resortisantului unui stat membru care este sau a fost încadrat în muncă pe teritoriul altui stat membru beneficiază în statul membru gazdă, dacă domiciliază pe teritoriul acestui stat, de egalitate de tratament în raport cu resortisanții statului membru respectiv în ceea ce privește accesul la învățământ, inclusiv la studiile superioare”.

Aceștia se pot prevala în statul membru gazdă, împreună cu părintele în îngrijirea căruia se află în fapt, de un drept de ședere autonom doar în temeiul art. 10, fără a fi obligați să îndeplinească condițiile stipulate în cadrul Directivei nr.2004/38.

Corespunzător considerentului (1) din Directiva nr. 2004/54 privind măsurile de facilitare a exercitării drepturilor conferite lucrătorilor în contextul liberei circulații a lucrătorilor, directivă care are, potrivit art. 2 alin (2), domeniul de aplicare identic cu cel al Regulamentului nr. 492/2011, prin „membrii familiei” lucrătorilor ar trebui să se înțeleagă termenul definit la art. 2 pct. (2) din Directiva nr 2004/38, care se aplică și membrilor familiilor lucrătorilor frontalierei.¹⁴

În ipoteza în care nu se pot aplica prevederi specifice din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (T.F.U.E.) referitor la ansamblul situației analizate care vizează libera circulație a persoanelor, vor putea să fie invocate dispozițiile art. 20 și cele ale art. 21 alin.(1) din tratat, care au efect direct.

Articolul 20 din T.F.U.E. sintetizează esența drepturilor de care se bucură cetățenii Uniunii, iar art. 21 alin. (1) din T.F.U.E. stipulează că orice cetățean al Uniunii are dreptul de liberă circulație și de ședere pe teritoriul statelor membre sub rezerva limitărilor și condițiilor prevăzute de tratate și de dispozițiile adoptate în vederea aplicării acestora. Textele legale

---

¹⁴ A se vedea și CJUE, 15 decembrie 2016, cauzele conexe C-401/15-C-403/15, *Depesme*, pct. 49 și 51-54.

menționate pot să fie valorizate și de resortisanții statelor terțe care dispun de drepturi derivate, fie în statul membru de origine al cetățeanului Uniunii, fie în statul membru gazdă.

Privitor la situația membrilor de familie în raport cu autoritățile din statul membru de origine al cetățeanului Uniunii, aducem în atenție două hotărâri ale instanței europene, una care se referă la circumstanțele în care cetățeanul Uniunii nu și-a părăsit niciodată propria țară; cealaltă care vizează cazurile de întoarcere a cetățeanului Uniunii care și-a exercitat libertatea de circulație în statul membru al cărui resortisant este acesta.

În statul membru de origine al cetățeanului Uniunii, care nu și-a exercitat niciodată libertatea de circulație, membrii de familie, cetățeni ai unor țări terțe, minori sau majori, se pot prevala de un drept de ședere derivat, dacă, având în vedere relația de dependență cu cetățeanul Uniunii, refuzul acordării unui drept de ședere membrilor de familie, l-ar constrânge în fapt pe cetățeanul Uniunii să părăsească teritoriul Uniunii considerat în ansamblu și să fie astfel privat de beneficiul efectiv al substanței drepturilor conferite de statutul său.¹⁵

În împrejurarea în care un cetățean al Uniunii se întoarce împreună cu un membru al familiei sale în propria țară, potrivit jurisprudenței instanței europene, art. 21 alin. (1) din T.F.U.E. permite acordarea unui drept de ședere derivat resortisantului țării terțe, dacă viața de familie a cetățeanului Uniunii cu resortisantul țării terțe a început sau s-a consolidat cu prilejul unei șederi efective mai mare de trei luni ori căruia i se aplică dispozițiile consacrate șederii permanente, în sensul art. 7 alin.(1) și (2) sau ale art. 16 alin. (1) și (2) din Directiva nr. 2004/38, în alt stat membru decât cel al cărui resortisant este cetățeanul Uniunii. Articolul 21 alin. (1) din T.F.U.E. nu impune însă

---

¹⁵ CJUE, 27 februarie 2020, cauza C-836/18, *RH*, pct. 49-50 și 54.

acordarea unui drept de ședere derivat unui membru al familiei cetățeanului Uniunii ce este resortisant al unui stat terț, în momentul întoarcerii cetățeanului Uniunii în țara căreia îi aparține în circumstanțele în care cetățeanul Uniunii a beneficiat o dată sau de mai multe ori de dreptul de ședere în țara gazdă pe o perioadă de cel mult trei luni, conform art. 6 alin. (1) din Directiva nr. 2004/38.¹⁶

În legătură cu cele două hotărâri ale instanței europene arătate mai sus pot să fie formulate mai multe observații.

Membrii de familie care se pot prevala de hotărârea pronunțată în cauza C-836/18 pot să fie persoane arătate la art. 2, pct. (2) sau la art. 3 alin. (2) din Directiva nr.2004/38, impunându-se, în toate situațiile, o examinare amănunțită cu privire la existența unei relații de dependență. În cazul minerilor se ține seama, în special, de vârsta copiilor, de dezvoltarea lor fizică și emoțională, de gradul relației afective cu fiecare dintre părinți, de riscul pe care separarea de părintele resortisant al țării terțe l-ar genera pentru echilibrul copilului. Între adulți, membrii ai aceleiași familii, existența unei relații de dependență de natură să creeze un drept de ședere derivat în temeiul art. 20 din T.F.U.E. nu poate fi concepută decât în situații excepționale.¹⁷

Soluțiile adoptate pe baza art. 21 din T.F.U.E. în circumstanțele în care cetățeanul Uniunii se întoarce împreună cu membrii familiei în propria țară sunt diferite, în funcție de distincțiile care au fost reținute în cadrul Directivei nr. 2004/38. Astfel, în ceea ce îi privește pe membrii de familie arătați la art. 2 pct. (2) din Directiva nr. 2004/38, aceștia se bucură automat de dreptul de intrare și de ședere în țara cetățeanului Uniunii. Referitor la membrii de familie menționați la art. 3 alin. (2) lit. a) din Directiva nr. 2004/38, va fi

---

¹⁶ C.J.U.E. (Marea Cameră), 12 martie 2014, cauza C-456/12, *O. și B.*, pct. 28 și 50-61.

¹⁷ CJUE, 27 februarie 2020, cauza C-836/18, *RH*, pct.49-50 și 54.

necesară examinarea amănunțită a situației lor, în funcție de toate elementele relevante,¹⁸ fără a considera însă că un drept de ședere poate să fie avut în vedere numai în împrejurări excepționale. De exemplu, în cazul unui copil plasat sub tutela unui cetățean al Uniunii se impune, în principiu, acordarea, în temeiul art. 3 alin. (2) lit. a) din directivă, a unui drept de intrare și de ședere copilului în statul membru gazdă al cetățeanului Uniunii.¹⁹ Între adulți, membrii ai aceleiași familii, faptul că cetățeanul Uniunii asigură de mai mult timp întreținerea majorului poate să fie suficientă pentru a constata existența unei situații de dependență, în sensul art. 3 alin. (2) lit. a) din Directiva nr. 2004/38.

Aplicarea art. 20 din T.F.U.E. în împrejurări precum cele evidențiate în cauza C-836/18 nu depinde, ca regulă, de durata șederii în țara cetățeanului Uniunii.

În situațiile de întoarcere analizate pe temeiul art. 21 din T.F.U.E. se distinge însă, potrivit hotărârii Curții de Justiție a Uniunii pronunțată în cauza C-456/12, între șederea de scurtă durată și, respectiv, șederea de lungă durată și șederea permanentă în statul membru gazdă. Aserțiunea instanței europene corespunzător căreia o ședere de cel mult trei luni în țara gazdă, chiar înfăptuită în mod repetat,²⁰ nu este propice începerii unei vieți de familie credem că este discutabilă sub mai multe aspecte:

---

¹⁸ Corespunzător considerentului (6) din Directiva nr. 2004/38, statele membre au în vedere diverși factori, precum gradul de rudenie al solicitantului în raport cu cetățeanul Uniunii, nivelul său de dependență financiară sau fizică de cetățeanul Uniunii. Articolul 21 alin. (1) din T.F.U.E. impune statului membru al cărui resortisant este cetățeanul Uniunii „să faciliteze”, în sensul art. 3 alin. (2) din Directiva nr. 2004/38, intrarea și șederea pe teritoriul său a resortisantului țării terțe (CJUE, 12 iulie 2018, cauza C-89/17, *Banger*, pct. 24-28 și 33-35).

¹⁹ C.J.U.E. (Marea Cameră), 26 martie 2019, cauza C-129/18, *SM*, pct.71-72.

²⁰ Directiva nr. 2004/38 nu limitează numărul de șederi de scurtă durată pe parcursul unui an calendaristic.

- În ipoteza în care cetățeanul Uniunii se prevalează de prevederile art. 6 din Directiva nr. 2004/38, aceste text se aplică și membrilor de familie fără să prezinte importanță durată vieții de familie până la intrarea în țara gazdă. Doar în cazurile de întoarcere durată vieții de familie în statul membru gazdă poate să prezinte relevanță deși, în ambele situații, este vorba, în esență, despre exercitarea libertății de circulație de către cetățeanul Uniunii;

- Articolul 7 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene privind respectarea vieții private și de familie reia, în mod adecvat, dispozițiile art. 8 din Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale,²¹ textul menționat din Cartă putând să fie pus în legătură cu libertatea de circulație a cetățeanului Uniunii.²² Elemente relevante ale existenței unor legături personale strânse sunt, între altele, durată relației, problema stabilirii dacă persoanele care formează un cuplu și-au demonstrat angajamentul una față de cealaltă având copii împreună, gradul de rudenie, noțiunea de familie incluzând relațiile bazate pe căsătorie, precum și pe copii;²³

---

²¹ Potrivit art. 52 alin. (3) din Cartă, în măsura în care aceasta conține drepturi ce corespund unor drepturi garantate prin Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, înțelesul și întinderea lor sunt aceleași ca și cele prevăzute de convenția menționată.

²² Obiectivul protecției drepturilor fundamentale în dreptul Uniunii este de a veghea ca drepturile fundamentale să nu fie încălcate în domeniile de activitate a Uniunii, fie ca urmare a punerii în aplicare a dreptului Uniunii de către statele membre. Instanța europeană a reținut în jurisprudența ei că o măsură de natură să afecteze o libertate fundamentală care caracterizează piața internă, adoptată în statul de origine al cetățeanului Uniunii, trebuie să fie conformă drepturilor fundamentale (CJCE, 11 iulie 2002, cauza C-60/00, *Carpenter*, pct. 40 și 46.

²³ Existența unei „vieți de familie” este o chestiune de fapt care depinde de realitatea practică a legăturilor personale strânse și posibilitatea unui părinte și a copilului său de a fi împreună

- Stabilirea unor legături personale strânse nu depinde în mod decisiv de durata șederii cetățeanului Uniunii în statul membru gazdă;

- În contextul deciziilor de expulzare luate în temeiul art. 15 alin. (1) din Directiva nr. 2004/38, instanța europeană a recunoscut că, în cazul unor absențe de scurtă durată ale cetățeanului Uniunii din statul membru gazdă, se poate considera că, în realitate, există o continuare a șederii acestuia pe teritoriul statului membru gazdă,²⁴ ceea ce evidențiază faptul că revenirile repetate în statul membru gazdă nu semnifică ruperea legăturilor sociale care au fost stabilite în respectivul stat și că este necesară o apreciere globală a situației analizate;

- Soluția instanței europene potrivit căreia art. 21 alin. (1) din T.F.U.E. nu impune acordarea unui drept de ședere derivat nici în cazul în care cetățeanul Uniunii a beneficiat de mai multe ori de dreptul de ședere de scurtă durată în statul membru gazdă, credem că nesocotește principiul proporționalității;

- Conform jurisprudenței instanței europene, o prezumție generală de fraudă nu poate fi suficientă pentru a justifica o măsură care aduce atingere obiectivelor Tratatului privind funcționarea Uniunii Europene.²⁵

Diferența de tratament în cazul art. 20 și a art. 21 din T.F.U.E. se explică prin aceea că nu ne aflăm în prezența unor situații comparabile.

---

reprezintă un element fundamental al vieții de familie [C.J.U.E. (Marea Cameră), 14 decembrie 2021, cauza C-490/20, *V.M.A.*, pct. 61].

²⁴ C.J.U.E. (Marea Cameră), 22 iunie 2021, cauza C-719/19, *PS*, pct. 81-82 și 90.

²⁵ CJUE, 19 decembrie 2012, *Comisia Europeană împotriva Regatului Belgiei*, pct. 53.

„Cerința care ține de caracterul comparabil al situațiilor pentru a determina existența unei încălcări a principiului egalității de tratament trebuie apreciată din perspectiva tuturor elementelor care le caracterizează și, în special, în lumina obiectului și a scopului urmărit de actul care instituie distincția în cauză, înțelegându-se că trebuie luate în considerare, în acest scop, principiile și obiectivele domeniului din care face parte actul respectiv. În condițiile în care situațiile nu sunt comparabile, o diferență de tratament a situațiilor în cauză nu încalcă egalitatea în fața legii consacrată la art. 20 din Carta drepturilor fundamentale.²⁶”

Or, art. 20 din T.F.U.E., vizând esența drepturilor de care se bucură cetățenii Uniunii, se poate aplica în împrejurarea excepțională în care un cetățean al Uniunii ar putea să fie nevoit să părăsească teritoriul Uniunii privit în ansamblul său. În schimb, art. 21 din T.F.U.E. exprimă regula potrivit căreia orice cetățean al Uniunii are dreptul de liberă circulație și ședere pe teritoriul statelor membre. Membrii familiei unui cetățean al Uniunii, care au cetățenia unor țări terțe, pot să invoce prevederile art. 20 sau pe cele ale art. 21 din tratat, în calitate de titulari ai unor drepturi derivate, nu proprii.²⁷

Articolul 18 alin. (1) din T.F.U.E. care, în domeniul de aplicare a tratatelor, interzice orice discriminare exercitată pe motiv de cetățenie sau naționalitate poate să fie luat în considerare în contextul art. 20 ori a art. 21 din T.F.U.E.²⁸

Dispozițiile art. 21 alin. (2) din Carta drepturilor fundamentale reiau, în termeni apropiați de cei ai art. 18 alin. (1) din tratat, acest concept, în cuprinsul Explicațiilor cu privire la Carta drepturilor fundamentale a Uniunii

---

²⁶ C.J.U.E. (Marea Cameră), 2 septembrie 2021, cauza C-930/19, X, pct. 58.

²⁷ A se vedea, de exemplu, CJUE, 8 noiembrie 2012, cauza C-40/11, *Ida*, pct. 66-67; C.J.U.E. (Marea Cameră), 13 septembrie 2016, cauza C-165/14, *Murin*, pct. 38-44 și 72-73.

²⁸ În acest sens, a se vedea, de pildă, C.J.U.E. (Marea Cameră), 15 iulie 2021, cauza C-709/20, *CG*, pct. 62-63.

Europene arătându-se că alineatul (2) al art. 21 din Cartă corespunde art. 18 alin. (1) din T.F.U.E. și trebuie aplicat în conformitate cu acesta.

Corespunzător jurisprudenței instanței europene, art. 18 alin. (1) din T.F.U.E. (ex - art. 12 din Tratatul de instituire a Comunității Europene) vizează situațiile în care un resortisant al unui stat membru este supus unui tratament discriminatoriu față de resortisanții unui alt stat membru exclusiv pe motiv de cetățenie. Curtea de Justiție consideră că textul menționat nu are vocație de aplicare în cazul resortisanților țărilor terțe,²⁹ deși nu există stipulații exprese care să susțină această idee. În consecință, atât art. 18 alin. (1) din T.F.U.E., cât și art. 21 alin. (2) din Carta drepturilor fundamentale nu se aplică nici în situația unei eventuale diferențe de tratament între resortisanții statelor membre și cei ai statelor terțe, nici în ipoteza unei diferențe de tratament între două categorii de resortisanți ai unor țări terțe.

Articolul 20 din Carta drepturilor fundamentale care prevede că toate persoanele sunt egale în fața legii se aplică însă tuturor situațiilor reglementate de dreptul Uniunii, inclusiv în eventualitatea în care sunt implicați resortisanți ai țărilor terțe.³⁰

Articolele 20 alin. (2) și 21 alin. (1) din T.F.U.E. se aplică în circumstanțele în care nu pot să fie luate în considerare prevederi specifice din tratat, cum sunt cele referitoare la libera circulație a lucrătorilor, la dreptul de stabilire sau la libera prestare a serviciilor (art. 45, art. 49, respectiv art. 56 din T.F.U.E.).³¹

---

²⁹ CJCE, 4 iunie 2009, cauzele conexe C-22/08 și C-23/08, *Vatsouras*, pct. 52; C.J.U.E. (Marea Cameră), 2 septembrie 2021, cauza C-930/19, *X*, pct. 51-52.

³⁰ C.J.U.E. (Marea Cameră), 2 septembrie 2021, cauza C-930/19, *X*, pct. 54-56.

³¹ C.J.C.E. (Marcea Cameră), 11 septembrie 2007, cauza C-318/05, *Comisia împotriva Republicii Federale Germania*, pct. 32-37; CJUE, 8 noiembrie 2012, cauza C-40/11, *Iida*, pct.

„În conformitate cu o jurisprudență constantă, art. 18 alin. (1) din T.F.U.E. nu are vocația de a se aplica în mod autonom decât în situațiile reglementate de dreptul Uniunii pentru care T.F.U.E. nu prevede norme specifice de nediscriminare.³²”

În cadrul Directivei nr. 2004/38, art. 24 consacră egalitatea de tratament pentru cetățenii Uniunii și membrii de familie care nu au cetățenia unui stat membru și care au dreptul de ședere sau dreptul de ședere permanentă în țara gazdă, așadar inclusiv pentru cetățenii Uniunii care sunt lucrători care desfășoară activități salariate sau activități independente în statul membru gazdă și pentru membrii familiilor acestora. În mod specific, regula egalității de tratament și cea a nediscriminării sunt prevăzute la art. 45 alin. (2), la art. 49 alin. (2) și la art. 57 alin. (3) din T.F.U.E.

Potrivit art. 16 alin. (2) din Directiva nr. 2004/38, membrii de familie care nu au cetățenia unui stat membru dobândesc dreptul de ședere permanentă în țara gazdă dacă și-au avut reședința legală împreună cu cetățeanul Uniunii în respectiva țară în cursul unei perioade neîntrerupte de cinci ani.

În împrejurarea în care se aplică membrilor de familie, care au cetățenia unei țări terțe, dispozițiile mai avantajoase de la art. 17 din Directiva nr. 2004/38 cu privire la acordarea dreptului de ședere permanentă, urmează să se țină seama de faptul că expresia „membrii familiei”, în sensul alineatelor (3) și (4) din cuprinsul art. 17, poate să fie înțeleasă în sens larg, așadar, nu în

---

68-72. În cuprinsul hotărârii pronunțată în cauza C-40/11, instanța europeană a subliniat că, în pofida faptului că dreptul derivat privind dreptul de ședere al resortisanților țărilor terțe nu este aplicabil, că nu se aplică Directiva nr. 2003/109 privind statutul resortisanților țărilor terțe care sunt rezidenți pe termen lung sau Directiva nr. 2004/38, pot să existe situații care să aibă un raport intrinsec cu libertatea de circulație a unui cetățean al Uniunii, care să permită luarea în considerare a art. 20 și 21 din T.F.U.E. referitor la resortisanții țărilor terțe.

³² C.J.U.E. (Marea Cameră), 6 octombrie 2020, cauza C-181/19, *Krefeld*, pct. 78.

accepțiunea restrictivă de la art. 2 pct. (2) din directivă și că nu este necesar ca membrii familiei să locuiască în permanență împreună cu lucrătorul care desfășoară o activitate salariată sau independentă în statul membru gazdă.³³

Având ca repere principale prevederile din T.F.U.E., din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene, din Directiva nr. 2004/38, din Regulamentul nr. 492/2011 privind libera circulație a lucrătorilor în cadrul Uniunii și din Regulamentul nr. 883/2004 privind coordonarea sistemelor de securitate socială pot să fie evidențiate, în cazul membrilor familiei unui cetățean al Uniunii, care au cetățenia unor țări terțe, mai multe semnificații și implicații ale principiului egalității de tratament.

Membrii de familie arătați au dreptul să desfășoare o activitate salariată sau independentă în statul membru unde pot să invoce prevederi legale unionale, aceștia beneficiind de aplicarea regimului de care se bucură cetățenii aparținând statului membru în cauză în ceea ce privește accesul la o activitate profesională și condițiile ei de exercitare, inclusiv referitor la aspectele care sunt utile desfășurării unei activități profesionale.

După cum am menționat, dispozițiile art. 20 din Carta drepturilor fundamentale se aplică tuturor situațiilor reglementate de dreptul Uniunii, inclusiv resortisanților țărilor terțe,³⁴ care, în statul de origine al cetățeanului Uniunii sau în statul membru gazdă, se află într-o situație comparabilă cu naționalii statului membru care este luat în considerare.

În cadrul domeniului de aplicare a Directivei nr. 2004/38, art. 24 din cuprinsul acesteia extinde beneficiul dreptului la egalitate de tratament asupra membrilor de familie care nu au cetățenia unui stat membru.

---

³³ A se vedea, S. Deleanu, *op. cit.*, p. 189-190.

³⁴ A se vedea, C.J.U.E. (Marea Cameră), 2 septembrie 2021, cauza C-930/19, X, pct. 54-56.

În mod specific, prevederile din T.F.U.E. consacrate liberei circulații a lucrătorilor salariați, dreptului de stabilire și liberei prestări a serviciilor pot să fie invocate de membrii familiei cetățeanului Uniunii, care au cetățenia unor țări terțe, aflați în una dintre situațiile prevăzute de dreptul Uniunii.

Această idee se fundamentează, în contextul art. 45 și a art. 49 din T.F.U.E., pe constatarea că se încurajează astfel libera circulație a cetățenilor Uniunii în statele membre și integrarea acestora în țara gazdă.

În ceea ce privește lucrătorii din Uniune și membrii familiilor lor care își exercită dreptul la libera circulație, art. 45 din T.F.U.E. conferă drepturi substanțiale pentru exercitarea acestei libertăți, care sunt detaliate în cuprinsul art. 1-9 din Regulamentul nr. 492/2011 referitor la accesul la muncă, condițiile de muncă și de încadrare în muncă, în special cu privire la remunerare, concediere, impozitare și avantaje sociale.³⁵ În consecință, art. 7 din Regulamentul nr. 492/2011, subsumat dispozițiilor consacrate desfășurării activității salariate și egalității de tratament, se interpretează în aceeași modalitate ca art. 45 din T.F.U.E.³⁶

Regulamentul nr. 492/2011 și Directiva nr. 2014/54 se aplică, după cum am arătat, membrilor familiilor lucrătorilor precizați la art. 2 pct. (2) din Directiva nr. 2004/38.

În scopul menținerii unității familiei în sens larg, în condițiile liberei circulații a cetățeanului Uniunii, facilitarea intrării și șederii în țara gazdă a persoanelor cărora li se aplică art. 3 alin. (2) din Directiva nr. 2004/38, credem că permite să fie luate în considerare prevederile art. 45 din T.F.U.E, ținând seama inclusiv de aspectele detaliate în cuprinsul Regulamentului nr. 492/2011, nefiind vorba de o situație pur internă.

---

³⁵ A se vedea și considerentul (3) din Directiva nr. 2014/54.

³⁶ CJUE, 12 mai 2021, cauza C-27/20, *PF*, pct. 24 și 41.

Aplicarea principiului egalității de tratament în materia avantajelor sociale contribuie la mobilitatea forței de muncă și la integrarea cetățeanului Uniunii în statul membru gazdă, iar posibilitatea ca acesta să fie însoțit în țara gazdă de partenerul său cu care are o relație durabilă a fost calificată în jurisprudența instanței europene ca fiind un avantaj social.

Se mai poate observa că regula egalității de tratament și cea a nediscriminării se opun ca un stat membru care recunoaște dreptul de ședere pe teritoriul său a partenerului unui național să refuze un asemenea drept partenerului unui lucrător migrant, resortisant al unui alt stat membru.³⁷

Termenii analizei nu se modifică în ipoteca aplicării art. 49 din T.F.U.E. pentru că lucrătorii care desfășoară activități independente nu trebuie să fie supuși unui tratament dezavantajos în raport cu cel de care se bucură lucrătorii salariați. Privitor la ambele categorii de persoane se ține seama de principiile evidențiate în jurisprudența instanței europene în materia liberei circulații a persoanelor, care vizează atât dreptul de stabilire, cât și libera circulație a lucrătorilor.³⁸

Referitor la materia specifică a avantajelor sociale, persoanele care beneficiază de un drept de ședere în temeiul art. 49 din T.F.U.E. se bucură, de asemenea, de dreptul la egalitatea de tratament în materia evocată, dacă sunt întrunite exigențele pe care le presupune aplicarea acestui principiu. În consecință, prevederile art. 49 din T.F.U.E. pot să fie valorizate, după părerea noastră, nu numai de către membrii familiilor lucrătorilor care desfășoară activități independente care sunt arătați la art. 2 pct. (2) din Directiva nr. 2004/38, ci și de către persoanele la care se referă art. 3 alin. (2) din aceeași

---

³⁷ A se vedea cu privire la aplicarea acestor concepții în cazul partenerei de cetățenie engleză a unui lucrător englez stabilit în Țările de Jos, CJCE, 17 aprilie 1986, cauza 59/85, *Reed*, pct. 4 și pct. 22-30.

³⁸ CJCE, 12 septembrie 2002, cauza C-431/01, *Mertens*, pct. 24.

directivă, dacă îndeplinesc cerințele legale unionale și pe cele din legislația internă a statului membru gazdă.

În ceea ce privește libera prestare a serviciilor, regula egalității de tratament și cea a nediscriminării sunt consacrate, în cuprinsul tratatului, în cadrul art. 57 alin. (3). Aceste reguli se aplică atât prestatorului, cât și beneficiarului unui serviciu.

Corespunzător jurisprudenței instanței europene, dispozițiile art. 56 din T.F.U.E. privind libera prestare a serviciilor, luate în considerare în lumina dreptului fundamental la respectarea vieții de familie, se opun ca statul membru de origine al prestatorului de servicii stabilit în propria țară, care furnizează servicii unor destinatari stabiliți în alte state membre, să refuze dreptul de ședere pe teritoriul său soțului prestatorului, resortisant al unei țări terțe.³⁹

Articolele 6 alin. (2), 7 alin. (2) și 16 alin. (2) din Directiva nr. 2004/38 se aplică membrilor familiei cetățeanului Uniunii care nu au cetățenia unui stat membru. În cuprinsul textelor menționate nu se trimitte la definiția reținută privitor la „membru de familie” în cadrul art. 2 pct. (2) din directivă, dispozițiile derogatorii ale art. 7 alin. (4) din Directiva nr. 2004/38 având însă în vedere această definiție. Statele membre pot, totuși, să faciliteze șederea de scurtă sau de lungă durată pe teritoriul lor pentru persoanele la care se referă art. 3 alin. (2) din Directiva nr. 2004/38. În situația în care aceste persoane și-au avut reședința legală împreună cu cetățeanul Uniunii în statul membru gazdă în cursul unei perioade neîntrerupte de cinci ani, credem că ele se pot prevala de reglementările de la art. 16 din directivă.

În acest context se poate adăuga că art. 12 din directivă privind păstrarea dreptului de ședere de către membrii de familie în eventualitatea

---

³⁹ CJCE, 11 iulie 2002, cauza C-60/00, *Carpenter*, pct. 46.

decesului sau plecării cetățeanului Uniunii se poate aplica membrilor familiei extinse, întrucât în cadrul considerentului (15) din directivă este evidențiată necesitatea respectării vieții de familie și demnității umane, precum și împrejurarea că membrii familiei își au deja reședința pe teritoriul statului membru gazdă. Conform alineatului (2) al art. 12, membrii de familie care nu au cetățenia unui stat membru pot să dobândească dreptul de ședere permanentă în situația decesului cetățeanului Uniunii.

Aspectele reținute în cuprinsul considerentului (15) credem că pot să fie avute în vedere și în legătură cu art. 16 din directivă.

Aplicarea concepției referitoare la avantajele sociale reținută în cauza *Reed*,⁴⁰, a regulii egalității de tratament și a nediscriminării permit, în circumstanțele arătate anterior, recunoașterea unui drept de ședere în beneficiul membrilor familiei extinse a cetățeanului Uniunii.

Așadar, prevederile art. 23 din Directiva nr. 2004/38 care stipulează că, indiferent de cetățenie, membrii familiei unui cetățean al Uniunii care au dreptul de ședere sau dreptul de ședere permanentă într-un stat membru au dreptul să desfășoare o activitate salariată ori independentă în statul respectiv, pot să fie aplicate membrilor familiei cetățeanului Uniunii menționați la art. 2 pct. (2) din directivă și celor arătați la art. 3 alin. (2) din cuprinsul acesteia.

În temeiul art. 10 din Regulamentul nr. 492/2011, copiii resortisantului unui stat membru care este sau a fost încadrat în muncă pe teritoriul altui stat membru, împreună cu părintele în îngrijirea căruia se află în fapt, beneficiază de un drept de ședere autonom. Prin urmare, în situația în care părintele respectiv este cetățean al unui stat terț, asigurarea efectului util al art. 10, presupune ca părintele, care beneficiază de un drept de ședere

---

⁴⁰ A se vedea, cauza 59/85, *cit. supra*.

derivat, să aibă posibilitatea să desfășoare o activitate salariată sau independentă în statul membru gazdă, astfel încât copiii cărora li se aplică acest text legal să se bucure de prezența și de îngrijirea părintelui, pe plan financiar sau afectiv.⁴¹

În ceea ce privește aplicarea art. 20 din T.F.U.E., membrii de familie care se pot prevala de hotărârea pronunțată în cauza C-836/18 pot să fie, după cum am arătat, persoanele la care se referă art. 2 pct. (2) sau art. 3 alin. (2) din Directiva nr. 2004/38. Având în vedere că art. 20 din Carta drepturilor fundamentale se poate aplica resortisanților țărilor terțe, membrii de familie care nu au cetățenia unui stat membru vor putea să desfășoare o activitate salariată sau independentă în satul de origine al cetățeanului Uniunii, situațiile comparabile, din perspectiva tuturor elementelor care le caracterizează, cu naționali statului de origine al cetățeanului Uniunii neputând să fie tratate în mod diferit.

Prevederile art. 21 din T.F.U.E. pot să fie aplicate în situația în care cetățeanul Uniunii se întoarce împreună cu membrii familiei sale în propriul stat membru sau în cazul în care acesta se află în statul membru gazdă. În ambele ipoteze, membrii de familie ai cetățeanului Uniunii care au cetățenia unei țări terțe și care se pot prevala de dispozițiile art. 21 din T.F.U.E. vor putea să invoce art. 20 din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene.

Exercitarea nestingherită și demnă a dreptului la liberă circulație de către cetățenii Uniunii implică, între altele, înlăturarea obstacolelor în ceea ce

---

⁴¹ A se vedea în sensul că părintele, cetățean al unei țări terțe, poate să beneficieze de un drept de ședere derivat în statul membru gazdă în baza art. 10 din Regulamentul nr. 492/2011 (ex – art. 12 din Regulamentul nr. 1612/68), CJUE, 8 mai 2013, cauza C-529/11, *Alarape*, pct. 27-31.

privește condițiile de integrare a familiei lucrătorului în țara gazdă.⁴² Această concepție prezintă relevanță atât în cazul avantajelor sociale, cât și a celor fiscale. Corespunzător art. 24 alin. (1) citit în lumina considerentului (20) din Directiva nr. 2004/38, toți cetățenii Uniunii și membrii familiilor acestora, inclusiv cei care nu au cetățenia unui stat membru, care locuiesc într-un stat membru în temeiul acestei directive ar trebui să beneficieze în statul membru respectiv de un tratament egal cu cel al resortisanților în materiile cărora li se aplică tratatul.

În mod specific, art. 45 alin. (2), art. 49 alin. (2) și art. 57 alin. (3) din T.F.U.E. pot să fie invocate în scopul aplicării regulii egalității de tratament și a nediscriminării referitor la avantajele sociale și fiscale de care trebuie să beneficieze membrii de familie care au cetățenia unor țări terțe în statul membru gazdă.

De exemplu, în jurisprudența instanței europene s-a evidențiat că instituirea într-un stat membru a unor condiții privind durata reședinței în vederea acordării, oricărei femei însărcinate și oricărei femei care a născut, a unei alocații la naștere, respectiv a unei indemnizații de maternitate contravine prevederilor art. 7 din Regulamentul nr. 492/2011 (ex – art. 7 din Regulamentul nr. 1612/68) și dispozițiilor art. 49 din T.F.U.E. (ex – art. 52 din Tratatul de instituire a Comunității Economice Europene). În plus, instanța europeană a apreciat că asemenea condiții nu respectă, în cazul indemnizațiilor de maternitate, nici prevederile art. 6 din Regulamentul nr. 883/2004 privind coordonarea sistemelor de securitate socială (ex – art. 18 din Regulamentul nr. 1408/71).⁴³

---

⁴² A se vedea considerentul (6) din Regulamentul nr. 492/2011 privind libera circulație a lucrătorilor în cadrul Uniunii.

⁴³ CJCE, 10 martie 1993, cauza C-111/91, *Comisia împotriva Marelui Ducat al Luxemburgului*, pct. 3-4, 6, 15-18, 20-34.

Diferențele de tratament în ceea ce privește avantajele sociale și fiscale pot însă să intervină în ipoteza unor situații diferite. De pildă, unele diferențe de tratament între lucrătorii migranți și lucrătorii frontalieri sunt posibile pentru că legătura de integrare în societatea statului membru unde au intrat pe piața muncii poate să fie diferită pentru cele două categorii de persoane; situația rezidenților și cea a nerezidenților nu este, ca regulă, comparabilă în materia avantajelor fiscale; libertatea de stabilire și libertatea de a presta servicii implică, în general, consecințe economice și juridice diferite.

Formarea profesională întreține legături strânse cu facilitarea accesului și cu exercitarea activităților salariate și independente. În consecință, membrii familiei cetățeanului Uniunii care nu au cetățenia unui stat membru, ce pot să se prevaleze de dispozițiile art. 45 sau 49 din T.F.U.E., precum și de reglementările pertinente din legislația secundară a Uniunii, între care art. 23 din Directiva nr. 2004/38 și Regulamentul nr. 492/2011, vor putea să invoce principiile egalității în fața legii, egalității de tratament și nediscriminării în acest domeniu.

Corespunzător art. 24 din Directiva nr. 2004/38, principiul egalității de tratament cu resortisanții statului membru gază se aplică membrilor de familie care nu au cetățenia unui stat membru și care au dreptul de ședere sau dreptul de ședere permanentă, dar „statul membru gazdă nu este obligat să acorde dreptul la prestații de asistență socială în timpul primelor trei luni de ședere sau, după caz, în timpul în care o persoană se află în căutarea unui loc de muncă și nici nu este obligat ca, înainte de dobândirea dreptului de ședere permanentă, să acorde ajutoare pentru studii, inclusiv pentru formare profesională, constând în burse de studiu ori împrumuturi, unor persoane altele decât lucrătorii care desfășoară activități salariate sau independente, persoanelor care își mențin acest statut și membrilor familiilor acestora.”

În cadrul ramurilor de securitate socială se aplică Regulamentul nr. 883/2004 privind coordonarea sistemelor de securitate socială, adoptat în temeiul art. 42 și 308 din Tratatul de instituire a Comunității Europene.

Chiar dacă acest regulament vizează numai coordonarea sistemelor de securitate socială ale statelor membre, regulile pe care le instituie sunt de natură să faciliteze libera circulație a cetățenilor Uniunii și a membrilor familiilor acestora în statele membre.⁴⁴

În cuprinsul art. 2 din regulament se prevede că regulamentul se aplică resortisanților statelor membre care se află ori s-au aflat sub incidența legislației unuia sau mai multor state membre, precum și membrilor de familie și urmașilor lor.

Noțiunea de „membru de familie” este definită la art. 1 lit. i) din regulament prin trimitere la legislația în temeiul căreia sunt acordate prestațiile ori, după caz, în funcție de legislația statului membru în care persoana este rezidentă.

---

⁴⁴ A se vedea considerentul (39) din Regulamentul nr. 883/2004.

Trimiterea la legislația statului membru în cauză se interpretează însă în conformitate cu principiul egalității de tratament stipulat la art. 4 din regulament, care prevede că:

„exceptând cazul în care regulamentul dispune altfel, persoanele cărora li se aplică acest regulament beneficiază de aceleași prestații și sunt supuse aceluiași obligații, în temeiul legislației unui stat membru, ca și resortisanții acelui stat. Membrii de familie, indiferent de cetățenie, sunt titulari ai unor drepturi proprii, dacă dispoziții ale Regulamentului nr. 883/2004 nu îi exclud de la anumite drepturi.⁴⁵”

În măsura în care se poate aplica art. 21 din T.F.U.E., se produc consecințe și în cadrul ramurilor de securitate socială.

Un stat membru poate să condiționeze, totuși, dobândirea dreptului la o prestație de existența unei legături reale între solicitant și statul membru competent.⁴⁶

*

**

Modurile în care se corelează diferite prevederi din legislația primară, din legislația secundară și hotărâri ale instanței europene în ceea ce privește egalitatea de tratament în Uniunea Europeană în cazul membrilor familiei unui cetățean al Uniunii care au cetățenia unor țări terțe pot să suscite, în continuare, dezbateri. Prezentul demers se înscrie în cadrul acestora, fără ambiția „trașării”, ci în ideea avansării unor posibile soluții.

---

⁴⁵ CJCE, 30 aprilie 1996, cauza C-308/93, *Cabanis-Issarte*, pct. a 22-34.

⁴⁶ CJUE, 21 iulie 2011, cauza C-503/09, *Stewart*, pct. 81-104.